

KARABAĞ RUS 'BARIŞI KORUMA' GÜCÜ: MOSKOVA KAFKASYA'DA NE YAPMAYA ÇALIŞIYOR?

Dr. Can Kasapoğlu | Güvenlik & Savunma Programı Direktörü, EDAM
Oğul Tuna | Araştırmacı, EDAM

KARABAĞ RUS 'BARIŞI KORUMA' GÜCÜ: MOSKOVA KAFKASYA'DA NE YAPMAYA ÇALIŞIYOR?

Dr. Can Kasapoğlu | Güvenlik & Savunma Programı Direktörü, EDAM
Oğul Tuna | Araştırmacı, EDAM

Yönetici Özeti

- Rusya Federasyonu Karabağ Barış Gücü, bir barış gücü misyonu kapsamının ötesine geçerek, bölgedeki fiili Ermeni işgal yönetimi ile sistematik siyasi-askeri ve ekonomik ilişkiler kurmaktadır. Altyapı, iktisadi hayat ve kamu idaresi alanındaki faaliyetler de, bu bağlamda dikkat çekicidir.
- Barış gücü misyonunun görev süresinin ucu açık bir takvim ile belirlenmesi, söz konusu faaliyetin, fiili durumun tahkim edilmesi ve kalıcı bir hal alması amacını taşıdığını göstermektedir. Moskova'nın, 'görevini tamamlayarak Karabağ'dan çekilmek' gibi bir vizyonu yoktur.
- Askeri olarak, Rusya Federasyonu Silahlı Kuvvetleri'nin, Suriye ve Ukrayna tecrübelerinden elde ettiği kazanımların, Karabağ Barış Gücü'ne aktarıldığı müşahade edilmektedir. Ayrıca, ilgili görev kuvvetinin muharebe kuruluşunda, barışı koruma görevlerine tahsis edilmiş birlikler dışında, elit muharip unsurlar ve istihbarat unsurları bulunması da, üzerinde durulması gereken bir diğer konudur.
- Karabağ Savaşı sırasında, Azerbaycan Silahlı Kuvvetleri'nin, Türk robotik harp kabiliyetini de kullanarak, Rus silahları ile teçhiz edilmiş Ermeni birliklerine karşı ezici bir askeri-teknolojik üstünlük ortaya koyması, Rus strateji çevrelerinde endişe ile karşılanmıştır. Türkiye – Azerbaycan savunma entegrasyonunun geleceği, söz konusu kaygıları artıran bir diğer faktördür. Belirtilen nedenlerle, Rus Barış Gücü, bölgede, çatışmaların engellenmesi ve hayatın normalleşmesinin ötesinde, Moskova'nın jeopolitik çıkarlarının korunması ve Türkiye – Azerbaycan ittifakının dengelenmesi misyonunun uygulayıcısı konumundadır.
- Karabağ Ermeni işgal idaresi ile Rusya Federasyonu arasında doğrudan bir stratejik hava köprüsü kurulması çalışmaları dikkat çekicidir. Bahse konu hattın, Moskova ile Azerbaycan toprakları üzerinde inşa edilmiş olan Karabağ Ermeni işgal idaresi arasında gelişen entegrasyonu ileri bir aşamaya taşıyacağı değerlendirilmektedir.

Giriş: Rus Jeopolitiği ve Kafkasya'da Yeni Durum

2. Karabağ Savaşı sonucu Azerbaycan'ın anlamlı toprak kazanımı ve daha da önemlisi, Karabağ'da Ermeni işgal nüvesinin rayonların kaybı ile savunmasız kalması, Ermenistan'ı ve Karabağ'daki Ermeni idaresini Rusya'ya ve Kremlin'in korumasına daha da bağımlı hale getirmiştir.¹ Yine, Azerbaycan taarruzunun Kavkaz 2020 Tatbikatı'ndan hemen sonra, Rus güçlerinin bölgede yoğun yığılmasının olduğu bir dönemde başlamış olması, Moskova için bir diğer endişe faktörüdür.² Zira Bakü, Türkiye ile stratejik ittifakına dayanarak, daha bağımsız bir askeri siyasa izlemektedir. Moskova'nın ise, on yıllardır sürdürdüğü denge siyasetini devam ettirme marjı giderek daralmaktadır.

Ayrıca, Azerbaycan Silahlı Kuvvetleri envanterinde bulunan Türkiye ve İsrail savunma teknolojilerinin, Ermeni muharip unsurlarının kullandığı Sovyet-Rus envanterine karşı göstermiş olduğu kesin üstünlük, Şoygu & Gerasimov komutasındaki Rusya Federasyonu askeri liderliği için ciddi bir alarm anlamına gelmiştir.

Karabağ Rus 'barış gücü', yukarıda alıntılanan ve özetlenen mülahazalar çerçevesinde şekillenmiştir. İncelemeye konu Rus faaliyetinin amacı, bir barış gücü misyonunun klasik görevlerini icra etmenin ötesinde, Rusya'nın Kafkasya'daki çıkarlarının ve jeostratejik dizaynının korunmasıdır.

Askeri – Stratejik Değerlendirme

10 Kasım 2020'den bu yana yürürlükte olan ateşkes anlaşmasının 3 ve 4. maddeleri gereğince Rusya Federasyonu, 1960 askerî personel, 90 zırhlı personel taşıyıcı, 380 askeri araç ve özel teçhizattan oluşan barışı koruma gücüyle şimdilik 5 yıllık bir süre için Dağlık Karabağ (DK) arazisinde bulunmaktadır.³ Ayrıca, ilgili görev gücüne tahsis edilen kara-konuşlu ateş-destek vasıtaları ve bilhassa çok namululu roketatar sistemleri de dikkat çekicidir.⁴

Anlaşma, sözü edilen barışı koruma gücünün görevlerini ve sınırlarını Azerbaycan ve Ermenistan ile daha sonraki görüşmelere bırakmış ve meşruiyetini bu iki devletin rızasına dayandırmıştır. Kasım 2020'ye dek eski Sovyet coğrafyasında Rus askerî varlığına sahip olmayan tek çatışma bölgesi Dağlık Karabağ iken,⁵ bu durum belirsiz bir süre için son bulmuştur. Barış gücünün bölgede meşruiyet kaynağını uluslararası anlaşmalardan almayan ve Birleşmiş Milletler nezdinde henüz meşru olmayan mevcudiyeti, hem bölge hem uluslararası toplum için soru işaretlerini beraberinde getirmektedir.

Rus Barışı Koruma Gücü'ne ilişkin kuşkusuz en dikkat çekici detaylardan biri de, ilgili görev grubunun komutanı

General Rüstem Muradov'un askeri şahsiyeti ve hususiyetleridir. Dağıstan kökenli olan General Muradov, daha önce Rusya Federasyonu Silahlı Kuvvetleri'nin Suriye harekatında, Deyr ez-Zor bölgesi dahil olmak üzere, üst düzey görev yapmış bir komutandır. Kariyeri boyunca, ordu komutanlığı dahil, farklı seviyelerde birçok birliği komuta etmiş olan General Muradov, 1990'larda her iki Rus – Çeçen savaşında yer almış, 2016 yılında Rusya Federasyonu Silahlı Kuvvetleri'nin Ukrayna, Donbas'taki faaliyetlerine iştirak etmiştir.⁶

Bu noktada, Rusya Federasyonu Silahlı Kuvvetleri'nin Suriye tecrübesinin General Muradov dahil olmak üzere askeri personele katkılarını ayrı bir parantez açmakta yarar var. Suriye harekatı, Rus askeri kapasitesi ve personelin harbe hazırlığı açısından dikkat çekici bir trendin de başlangıcı olmuştur. Genelkurmay Başkanı Valery Gerasimov'un belirttiği üzere, halihazırda görevde olan tümen komutanlarının hemen tamamı, karma sınıflar (*combined arms*) tugay ve alay komutanlarının yarısından fazlası, Suriye'de muharip görev icra etmişleridir. Ekim 2018 itibarıyla, Suriye'de görev yapmış Rusya Federasyonu Silahlı Kuvvetleri personeli altmış binden fazladır.⁷

1 Dumitru Minzarari, "Russia's Stake in the Nagorno-Karabakh War: Accident or Design?", SWP, 12 Kasım 2020, <https://www.swp-berlin.org/en/publication/russias-stake-in-the-nagorno-karabakh-war-accident-or-design/> [Erişim tarihi: 15 Mayıs 2021].

2 Ibid.

3 Statement by President of the Republic of Azerbaijan, Prime Minister of the Republic of Armenia and President of the Russian Federation, President of Russia, 10 Kasım 2020, <http://en.kremlin.ru/events/president/news/64384> [Erişim tarihi: 15 Mayıs 2021].

4 "Russia moves rocket launchers towards Nagorno-Karabakh after peace deal", Reuters, 16 Kasım 2020, <https://www.reuters.com/article/us-armenia-azerbaijan-rockets-idUSKBN27W2H0> [Erişim tarihi: 15 Mayıs 2021].

5 Jack Losh, "Russian Troops in Nagorno-Karabakh 'Clearly a Win for Moscow'", Foreign Policy, 25 Kasım, 2020, <https://foreignpolicy.com/2020/11/25/russian-troops-nagorno-karabakh-peacekeepers-win-moscow-armenia-azerbaijan/> [Erişim tarihi: 15 Mayıs 2021].

6 Ayrıntılı bilgi için, bkz.: Komsomolskaya Pravda, 11 Kasım 2020, <https://www.kp.ru/daily/2171207/4320131/> [Erişim tarihi: 15 Mayıs 2021].

7 Ayrıntılı bir yayın için bkz.: Mason Clark. The Russian Military's Lessons Learned in Syria, ISW, 2021.

General Rüstem Muradov, Rus Devlet Başkanı Putin tarafından, 'Rusya'nın Kahramanı' Nişanı ile taltif edilmiştir.

Nisbi olarak, Rusya Federasyonu Hava-Uzay Kuvvetleri, Suriye'de yürüyen hareket kapsamında en çok tecrübe kazanmış aktör olarak ön plana çıkmaktadır. 2020 yılı itibarıyla, taktik askeri havacılık pilotlarının yüzde 87'si, stratejik havacılık pilotlarının (*Tu-95, Tu-160 gibi ağır bombardıman uçakları pilotları*) %60'ı, döner-kanatlı platform pilotlarının ise (*taarruz ve genel maksat helikopter pilotları*), %91'inin Suriye'de görev yaptığı bildirilmektedir.⁸ 2020 yılı verileri ile, söz konusu tecrübe, toplam 44,000 muharip sorti çerçevesinde elde edilmiştir. Söz konusu durum, Rusya Federasyonu Savunma Bakanı General Sergey Şoygu ve Genelkurmay Başkanı General Valery Gerasimov tarafından temsil edilen Rus askeri liderliğinin, personelin muharip tecrübesini artırmak için yoğun bir Suriye rotasyon programı yürüttüğünü göstermektedir.

General Rüstem Muradov ve Karabağ 'barış gücü' çabalarının yukarıda özetlenen çerçeveye ile birlikte değerlendirilmesinde yarar görmekteyiz. Zira, Suriye'den öğrenilen dersler, Suriye ve Karabağ askeri meseleleri arasında önemli farklılıklar bulunsa da; Kremlin ile Rus askeri eliti için ciddi bir referans kaynağıdır.

Askeri-jeopolitik çerçevede, 2. Karabağ Savaşı'nın Rus savunma elitleri açısından son derece kritik bir kaynak oldu-

ğunu belirtmeliyiz. Zira, savaşın ardından Rus uzmanların yayınları, Ermeni güçleri ile Azerbaycan Silahlı Kuvvetleri arasındaki çatışmaların, esasen, İsrail ve Türk silahları ile Sovyet-Rus çözümleri arasındaki asimetriyi de ortaya koyduğunu değerlendirmiştir.⁹ Dolayısıyla Ruslar açısından Karabağ, sadece Sovyet dünyasının - **bugünkü arka bahçesinin**, etki altında tutulması değil, aynı zamanda, Kafkasya'da savunma teknolojilerine ilişkin trendlerin denetimden çıkarması için önem arz etmektedir. Bu bağlamda bir diğer gündem, Azerbaycan tarafından ağır bir savunma-ekonomisi yıkımına uğratılan Ermeni güçlerinin yeniden teçhiz edilmesidir.¹⁰

Rus Barışı Koruma Gücü'nün muharebe kuruluşu da, Moskova'nın stratejik amaçlarının kestirilmesi hususunda dikkat çekicidir. İlgili görev kuvvetine katılan başat unsurlardan biri, Merkez Askeri Bölgesi birliklerinden olan ve Rusya'nın barışı koruma misyonlarını yürüten 15. Motorize Tugay'dır.¹¹ Bununla birlikte, açık-kaynaklı istihbarat yayınlarına yansıyan bilgiler, Rus elit Hava İndirme Kuvvetlerinden (VDV) bazı birliklerin de (örneğin 31. Tugay) Karabağ görevine iştirak ettiğini ortaya koymaktadır.¹² Bilindiği üzere, VDV, Rus devlet başkanının stratejik rezerv kuvveti olup, Gürcistan'ın ve Ukrayna'nın işgalleri dahil olmak üzere, Moskova'nın birçok hibrit harp girişiminde rol almıştır.

8 Ibid.

9 Ayrıntılı bir makale için, bkz.: Aleksandr Hramçikin, "Uroki voyny b Hagornom Karabahe", Valdai Club, 14 Aralık 2020, <https://www.vpk-news.ru/articles/59956> [Erişim tarihi: 15 Mayıs 2021].

10 "Russia to Assist Armenia with Military Reform Following Karabakh Conflict", The Moscow Times, 24 Şubat 2021 <https://www.themoscowtimes.com/2021/02/24/russia-to-assist-armenia-with-military-reform-following-karabakh-conflict-a73050> [Erişim tarihi: 15 Mayıs 2021].

11 <https://twitter.com/RALee85/status/1326069536051879936> [Erişim Tarihi: 9 Nisan 2021].

12 George Barros, "Russia in Review: Putin's 'Peacekeepers' will Support Russian Wars", ISW, Kasım 2020, <http://www.understandingwar.org/backgroundunder/russia-review-putins-%E2%80%9Cpeacekeepers%E2%80%9D-will-support-russian-wars> [Erişim tarihi: 15 Mayıs 2021].

Rusya Federasyonu Silahlı Kuvvetleri Merkez Askeri Bölgesi'nden Karabağ Barış Gücü bünyesinde bölgeye gönderilen 15. Motorize Tugay'a ait bir BTR-82A zırhlı araç, Il-76 nakliye uçağına yükleniyor.¹³

Rusya Federasyonu Karabağ Barışı Koruma Gücü çerçevesinde dikkat çeken bir diğer husus da, Rus askeri polisinin bölgeye konuşlandırılmış olmasıdır.¹⁴ Söz konusu unsurların Suriye'de de kritik bir rol oynadığı bilinmektedir.

Son olarak, Rus askeri unsurlarının Karabağ'daki fiili Ermeni işgal otoritesi ile altyapı ve kamu yönetimi alanlarında işbirliği geliştirmesi kritiktir.¹⁵

Rusya Federasyonu Barış Gücü Kuruluşu ve Görev Profiline İlişkin Değerlendirme

Rus askeri misyonu, tanımlanan görev süresinden bu yana bölgede önemli faaliyetlerde bulunmaktadır. 23 Kasım 2020'den 14 Mayıs 2021 tarihine dek 2.115 hektardan fazla arazi, 656 km uzunluğunda yol, 1.832 bina mayından ve patlamamış mühimmattan temizlenmiştir. Toplamda 25.611 patlayıcı imha edilmiştir.¹⁶ Rus güçleri, Laçın koridorunda 50 km'lik bir hat boyunca günlük devriye icra etmektedir.¹⁷

Moskova'nın stratejik faaliyetleri kapsamında demografik sonuçlar da dikkat çekmektedir. Rus barış güçlerinin gözetiminde 11 Mart 2021'ye dek işgal bölgesini savaş süre-

since terk etmiş 52.712 Ermeni bölgeye geri dönmüştür.¹⁸ Sözü edilen faaliyetler, Rusya'dan askerî ve sivil personelin, yardım maddelerinin ve Ermenistan'dan yerleşimcilerin gelişini kolaylaştırmaktadır. Rus Barışı Koruma Gücü, ayrıca, yeniden Azerbaycan yönetimine geçen arazilerdeki kiliseleri ziyaret eden Ermenilere eşlik etmektedir.¹⁹ Rus askerî personeli, Dağlık Karabağ'da askerî eğitim faaliyetine de devam etmektedir. Hankendi'nde 200 Rus askerinin katıldığı program kapsamında sivil savunma görevleri, piyade eğitimi ve temel keskin nişancı eğitimi verildiği bildirilmektedir.²⁰

13 Media 73 Ulyanovsk, 10 Kasım 2020, <https://www.youtube.com/watch?v=c8fCNWsljY8> [Erişim Tarihi: 9 Nisan 2021].

14 "Russian military police to start patrols in Nagorno-Karabakh", 14 Kasım 2020, TASS, <https://tass.com/defense/1223705> [Erişim tarihi: 15 Mayıs 2021].

15 Vladimir Socor, "Russian 'Peacekeeping' in Karabakh: Old Model, New Features, Mission Creep (Part Two)", Jamestown Foundation, Ocak 2021, <https://jamestown.org/program/russian-peacekeeping-in-karabakh-old-model-new-features-mission-creep-part-two/> [Erişim Tarihi: 13 Nisan 2021].

16 Rusya Federasyonu Savunma Bakanlığı, 14 Mayıs 2021, http://mil.ru/russian_peacekeeping_forces/news/more.htm?id=12361340@egNews [Erişim tarihi: 15 Mayıs 2021].

17 RF Savunma Bakanlığı, 11 Mayıs 2021, http://mil.ru/russian_peacekeeping_forces/news/more.htm?id=12360750@egNews [Erişim tarihi: 15 Mayıs 2021].

18 "12 bejntsev vernulis v Nagorniy Karabah za sutki", Kavkazskiy Uzel, 6 Mart 2021, <https://www.kavkaz-uzel.eu/articles/361477/> [Erişim tarihi: 15 Mayıs 2021].

19 RF Savunma Bakanlığı, 26 Mart 2021, http://mil.ru/russian_peacekeeping_forces/brief/more.htm?id=12351045@egNews [Erişim tarihi: 15 Mayıs 2021].

20 RF Savunma Bakanlığı, 20 Ocak 2021, http://mil.ru/russian_peacekeeping_forces/news/more.htm?id=12339626@egNews [Erişim tarihi: 15 Mayıs 2021].

13 Mayıs 2021 itibariyle Dağlık Karabağ'daki Rus Barış Koruma Gücü'nün konumu (Kaynak: RF Savunma Bakanlığı)

Rus Savunma Bakanlığı'nın Dağlık Karabağ'daki uzmanları, 14 Ocak 2021'de Barışı Koruma Gücü askerleri için üç adet blok konteynerden modüler yerleşim yerinin inşa edildiğini duyurmuştur. Buna Mart 2021 başında 4 yeni blok eklenmiştir. Bu yerleşim birimleri Hankendi'ne (Ermenilerin kullandığı adı ile Stepanakert), Getavan (Kozluköprü) ve Karakend'e yayılmıştır. Şimdilik 400 askerî personelin yerleştiği bu birimlere, 540 kişi kapasiteli 5 birimin daha eklenmesi için çalışmalar devam etmektedir. Rusya Federasyonu Savunma Bakanı Sergey Şoygu, Aralık 2020'de Nisan 2021'e dek toplamda 32 blok modüler yerleşim biriminin inşa edileceğini söylemiştir.²¹ Söz konusu konteyner evler, sakinlerinin ihtiyaç duyacağı güç kaynağı, ısıtma sistemi, banyo, su kaynağı, spor salonu, tıp merkezi, depo, mutfak, hobi odası, yemekhane ve arıtma sistemiyle donatılmıştır. Ayrıca askerî personel için yatak, dolap, mutfak seti, sandalye, duş, fırın, buzdolabı, çamaşır makinesi, mikrodalga

fırın, televizyon, ısıtıcı gibi ev araç gereçleri de sağlanmıştır. Rus Savunma Bakanlığı 'askerin evdeymiş gibi hissetmesi için' bu araçların sağlandığını bildirmektedir.²² Bunun yanı sıra Rusya'dan getirilen inşaat malzemesiyle bölgede savaş sırasında zarar görmüş 300'den fazla binayı restore edilmiştir. Yüzlerce binanın inşaatı devam etmektedir.²³

Rus güçleri, askerî ve sivil hekimler ile uzmanlar aracılığıyla Dağlık Karabağ'daki Ermeni halka sağlık hizmeti sunmaktadır. Rusya Federasyonu Savunma Bakanlığı ve farklı Telegram hesaplarında sunulan haberler ile fotoğraflar, coğrafyada dağılmış köylerde ve Hankendi'nden Laçin'e farklı şehirlerde sağlık kontrollerinin gerçekleştirildiğini göstermektedir. Bununla beraber, sivil halkın da pandemi karşısında aşılması istense de, 20 Şubat'a dek ancak 1900 Rus askerî personeli aşılanabilmiştir.²⁴

21 TASS, 14 Ocak 2021, <https://tass.ru/armiya-i-opk/10455477> [Erişim tarihi: 15 Mayıs 2021].

22 RF Savunma Bakanlığı, 14 Ocak 2021, http://mil.ru/russian_peacekeeping_forces/news/more.htm?id=12334646@egNews [Erişim tarihi: 15 Mayıs 2021].

23 TASS, 14 Ocak 2021, <https://tass.ru/obschestvo/10455517> [Erişim tarihi: 15 Mayıs 2021].

24 RF Savunma Bakanlığı, 20 Şubat 2021, http://mil.ru/russian_peacekeeping_forces/news/more.htm?id=12345206@egNews [Erişim tarihi: 15 Mayıs 2021].

Barış Koruma Gücü, anlaşma ve müzakerelerle belirlenmiş görevlerinin yanı sıra sivillerle doğrudan temasta bulunmaktadır. Bölgedeki Ermenilerin barış gücünün varlığından büyük oranda mutlu olduğu ve hatta personel sayısının artırılmasını istedikleri tarafsız kuruluşlarca da not edilmektedir.²⁵ Rus askerî personeli, okulların onarımına riayet

etmekte ve öğrencilere okul araç gereci sağlamaktadır.²⁶ 25 Aralık 2020'de Hankendi'deki bir ilkokulda çocuklara güvenlik eğitimi vermiştir.²⁷ Barış koruma gücünün olumlu imaj inşa etme çabası içindeki bu faaliyetler zaten koruyucu olarak görülen Rus askerlere sempatiyi artırmaktadır.

(Kaynak: RF Savunma Bakanlığı)

İkinci Dünya Savaşında Sovyetler Birliği ve müttefiklerinin galibiyetinin kutlandığı 9 Mayıs Zafer Günü için Rus Barış Koruma Gücü, Karabağ'da bir dizi anma faaliyetinde bulunmuştur. Suriye'deki Rus birliklerinin düzenlediği ve Gürcistan'daki işgal bölgelerindeki etkinliklerle benzerlik taşıyan bu aktiviteler arasında, 'Stepanakert' Üniversitesi öğrencileri ile 10 askeri personelin katıldığı dikte yarışması²⁸, çeşitli anıtlar dikilmesi²⁹, bölgedeki Ermenilerinin İkinci Dünya Savaşında görev almış akrabaları için anma töreni

düzenlenmesi³⁰, Hocalı Havalimanı'nda 400 Rus asker katılımıyla yapılan faaliyet³¹ ve nihayet General Muradov'un da katılımıyla Zafer Günü töreni düzenlenmesi³² bulunmaktadır.

Bölgeyle ilgili dikkat çekici bir iddia da ateşkes sonrasında Ukrayna Savunma Bakanlığı'ndan gelmiştir. Bakanlık kaynakları, Rusya'nın Donbas'tan Dağlık Karabağ bölgesine asker temin ettiği dile getirse de³³ henüz ikna edici bir kanıt sunulamamıştır.

25 Arshaluys Mgdesyan, "Karabakh Welcomes Peacekeeper 'Brothers'", ReliefWeb, 17 Ocak 2021, <https://reliefweb.int/report/armenia/karabakh-welcomes-peacekeeper-brothers> [Erişim tarihi: 15 Mayıs 2021].

26 Armenpress, 3 Aralık 2020, <https://armenpress.am/rus/news/1036605/> [Erişim tarihi: 15 Mayıs 2021].

27 RF Savunma Bakanlığı, 25 Aralık 2020, http://mil.ru/russian_peacekeeping_forces/news/more.htm?id=12331783@egNews [Erişim tarihi: 15 Mayıs 2021].

28 RF Savunma Bakanlığı, 3 Mayıs 2021, http://mil.ru/russian_peacekeeping_forces/news/more.htm?id=12359385@egNews [Erişim tarihi: 15 Mayıs 2021].

29 RF Savunma Bakanlığı, 12 Nisan 2021, http://mil.ru/russian_peacekeeping_forces/news/more.htm?id=12353987@egNews [Erişim tarihi: 15 Mayıs 2021].

30 RF Savunma Bakanlığı, 6 Nisan 2021, http://mil.ru/russian_peacekeeping_forces/news/more.htm?id=12352852@egNews [Erişim tarihi: 15 Mayıs 2021].

31 RF Savunma Bakanlığı, 19 Nisan 2021, http://mil.ru/russian_peacekeeping_forces/news/more.htm?id=12355298@egNews [Erişim tarihi: 15 Mayıs 2021].

32 RF Savunma Bakanlığı, 9 Mayıs 2021, http://mil.ru/russian_peacekeeping_forces/news/more.htm?id=12360508@egNews [Erişim tarihi: 15 Mayıs 2021].

33 Ukrayna Savunma Bakanlığı, 13 Kasım 2020, <https://www.mil.gov.ua/news/2020/11/13/zvedennya-pressluzhbi-minobroni-ukraini-shho-do-obstanovki-v-rajoni-provedennya-operacii-obednanih-sil/> [Erişim tarihi: 15 Mayıs 2021].

Moskova ve Karabağ'da Bulunan Fiili Ermeni İdaresi Arasındaki İlişkiler

Mağlubiyetin ardından yaşanan şaşkınlıkla beraber kimi uzmanlar Ermenistan'ın Rusya'yla birleşmesine dek varan aşırı görüşlere yer vermektedir. Ermenistan'ın ve Dağlık Karabağ'da kalan Ermeni işgal rejiminin Azerbaycan'dan ve Türkiye'den gelecek müşterek bir başka taarruza karşı koyamayacağını söyleyen Rus ve Ermeni uzmanlar, ülkelerinin ortak bir politika belirlemesi ve ortak askerî kuvvet oluşturması gerektiğini yazmaktadır. Kimi uzmanlar, Karabağ işgal rejimi, Ermenistan ve Rusya arasında bir üçlü örgütün inşa edilmesi gerektiğini dahi savunmaktadır.³⁴

Karabağ'da bulunan fiili Ermeni idaresi figürleri, çeşitli vesileler ile Rusya'nın bölgedeki varlığının güvenlik ortamını güçlendireceğini belirtmektedir.³⁵ Şubat 2021'de Ermenistan'da Zengezur koridorunda (Sünik bölgesi) ikinci bir Rus askerî üssü açılması tartışması yaşanmıştır. Gümrü'deki 102. Rus Askerî Üssü'nün yanında açılması muhalefet liderince önerilen bu yeni üsse, Savunma Bakanı Vağarşak Harutyunyan ilk bakışta olumsuz yaklaşmıştır.³⁶

Nahçıvan ve Azerbaycan anakarasını ayıran Sünik bölgesi halihazırda yeni bir krizin de konusudur. Ermenistan Savunma Bakanlığı, 12 Mayıs'ta Azerbaycan Silahlı Kuvvetleri unsurlarının Sünik'e 3.5 km girdiğini rapor etmiştir ve Haziran 2021 seçimine odaklanan Başbakan Paşinyan bahse konu durumu "provokasyon" olarak nitelemiştir.³⁷ Azerbaycan tarafı henüz duruma ait net bir açıklamada

bulunmamışsa da, 13 Mayıs 2021 tarihinde Rus Dışişleri Bakanı Lavrov ile Azerbaycanlı mevkidaşı Ceyhun Bayramov görüşmüş ve Rus tarafı ateşkese bağlılığın önemini vurgulamıştır.³⁸ Paşinyan, 14 Mayıs'ta Kolektif Güvenlik Antlaşması Örgütü dönem başkanı Tacikistan'a Sünik'teki duruma karşı yardım çağrısı yapmıştır.³⁹

Rusya Federasyonu Savcılığı ile Ermenistan Askerî Savcılığı çalışanları 14 Ocak 2021'de temasta bulunmuştur.⁴⁰ Görüşmenin içeriği barış gücünün görev çerçevesini belirlemek olsa da, Rusya'nın hiçbir devlet tarafından tanınmayan fiili Dağlık Karabağ Ermeni hükûmetiyle tek ilişkisi bu değildir. Dağlık Karabağ Ermeni işgal rejimi lideri Arayik Harutyunyan, 31 Aralık 2020'de bölge için Ermenistan'a sunduğu 12.2 milyon dolar'lık yardımdan ötürü Rusya'ya teşekkür etmiştir.⁴¹ Rus barış koruma gücünün başında bulunan General Rüstem Muradov'un defalarca Dağlık Karabağ Ermeni yönetiminden askerî personel ile bir araya geldiği ve görüşmelerde ayrılıkçı hükûmetin bayrağının kullanıldığı iddia edilirken,⁴² bu durum Bakü tarafından şiddetle kınanmıştır. Ayrıca, General Muradov'un, Ermenistan Cumhurbaşkanı Armen Sarkisyan ile Erivan'da 24 Şubat'ta görüşmesi, incelemeye konu görev kuvvetinin Ermeni siyasetindeki rolüne dair önemli bir göstergedir. Bunun yanı sıra General Muradov, Mart 2021'de Ermenistan Silahlı Kuvvetleri Genelkurmay Başkanlığına atanan Artak Davtyan'la 1 Nisan'da görüşmüştür.⁴³

34 Sputnik Armenia, 15 Ocak 2021, <https://ru.armeniasputnik.am/politics/20210115/26097869/Edinaya-armiya-ili-tesny-soyuz-kak-Erevan-i-Moska-mogut-protivostoyat-turetskoy-ekspansii.html>; Rusya ile Ermenistan arasında bir "Birlik Devleti" kurulması yönünde Erivan'da bir aydınlar girişimi başlatıldı: Sputnik Armenia, 29 Aralık 2020, <https://ru.armeniasputnik.am/politics/20201229/25943996/Naperekor-vyzovam-vremeni-dalneyshaya-integratsiya-nuzhna-ne-tolko-Erevanu-no-i-Moskve.html> [Erişim tarihi: 15 Mayıs 2021].

35 RIA Novosti, 3 Aralık 2020, <https://ria.ru/20201203/karabakh-1587459481.html> [Erişim tarihi: 15 Mayıs 2021].

36 RIA Novosti, 22 Şubat 2021, <https://ria.ru/20210222/armeniya-1598537960.html> [Erişim tarihi: 15 Mayıs 2021].

37 RIA Novosti, 13 Mayıs 2021, <https://ria.ru/20210513/pashinyan-1732084996.html> [Erişim tarihi: 15 Mayıs 2021].

38 RF Dışişleri Bakanlığı, 13 Mayıs 2021, https://www.mid.ru/ru/foreign_policy/news/-/asset_publisher/cKNonkJE02Bw/content/id/4732026 [Erişim tarihi: 15 Mayıs 2021].

39 Ermenistan Başbakanlığı, 14 Mayıs 2021, https://www.primeminister.am/ru/press-release/item/2021/05/14/Nikol-Pashinyan-CSTO/?fbclid=IwAR2kKvTYF4x_S2hx_xR_rPUQi_jd_c_gubh_qbvirsqnlIU4_CTFoj0 [Erişim tarihi: 15 Mayıs 2021].

40 Armenpress, 14 Ocak 2021, <https://armenpress.am/rus/news/1040164/> [Erişim tarihi: 15 Mayıs 2021].

41 Sputnik Armenia, 31 Aralık 2020, <https://ru.armeniasputnik.am/karabakh/20201231/25969293/Araik-Arutyunyan-poblagodaryl-Rosiyu-za-okazannuyu-Karabakhu-pomosoch.html> Yardım ve miktarı, 28 Aralık'ta Rus ve Ermeni Ekonomi Bakanları'nın imzaladığı anlaşmayla kesinleşmiş, 30 Aralık'ta Ermeni hükûmeti tarafından açıklanmıştır: Sputnik Armenia, 30 Aralık 2020, <https://ru.armeniasputnik.am/karabakh/20201230/25962150/Rossiya-vydelila-Armenii-10-millionov-evro-dlya-pomoschi-vynuzhdennym-pereselentsam-.html> [Erişim tarihi: 15 Mayıs 2021].

42 Daily Sabah, 7 Ocak 2021, <https://www.dailysabah.com/politics/diplomacy/azerbaijan-dissatisfied-with-russian-peacekeepers-pro-armenia-attitude>; Muradov, Harutyunyan ile de bir "resmî ziyaret" çerçevesinde 13 Kasım'da bir araya gelmişti: Sputnik Armenia, 13 Kasım 2020, <https://ru.armeniasputnik.am/karabakh/20201113/25317742/Araik-Arutyunyan-i-Rustam-Muradov-obsudili-voprosy-mirotvorcheskoy-missii-v-Karabakhe.html>; Harutyunyan, Rusya Acil Durum Bakanlığı'ndan General Igor Kutrovsky ve Vladimir Solovoy ile 17 Kasım'da görüştü: https://twitter.com/Pres_Artsakh/status/1328784998095347715 [Erişim tarihi: 15 Mayıs 2021].

43 Sputnik Armenia, 1 Nisan 2021, <https://ru.armeniasputnik.am/politics/20210401/27011667/Artak-Davtyan-obsudil-s-Rustamom-Muradovym-temu-vozvrascheniya-armyanskikh-plennykh.html> [Erişim tarihi: 15 Mayıs 2021].

Moskova, Azerbaycan'ın toprak bütünlüğüne saygı duyduğunu farklı vesilelerle dile getirirse de, Dağlık Karabağ Ermeni rejimiyle Rusya arasında parlamentolar arası ilişki de sürmektedir. Karabağ'daki fiili rejim parlamentosunun iki üyesi Duma'yı ziyaret etmiş ve önde gelen Rus milletvekillerinden Konstantin Zatulın ile görüşmüşlerdir.⁴⁴ Zatulın, aynı tarihlerde Rus barış koruma gücünün "beş yıllık anlaşma olmasına rağmen sonsuza dek Karabağ'da kalacağını" belirtmiş ve Sünik bölgesine de ilerde yerleşileceğini söylemiştir.⁴⁵ Bir başka önemli konu da, Rusya Federasyonu Savunma Bakanlığı'nın internet sitesinde "Dağlık Karabağ Cumhuriyeti" ifadesini kullanmasıdır. Eleştiriler sonrasında bu ifade siteden kaldırılmıştır.

Dağlık Karabağ'daki yönetimin Rusçayı resmi dil olarak kabul etme projesi de dikkat çekicidir. İşgal rejiminin sözde parlamentosu, 25 Mart tarihinde Rusçayı ikinci resmi dil olarak kabul etmiştir.⁴⁶ Böylece bölgedeki bütün resmi yayınlar ve müfredat, Ermenice ve Rusça olmak üzere iki dilde yapılacaktır. Yasa tasarısını sunanlar, "Rus barış koruma gücünün Karabağ'da uzun dönemli bulunacağını ve bu sebeple ortaya çıkacak sosyal ve iletişimsel sorunlara çözüm olacağını" ileri sürmektedir. Rusya ile bölgede sakinleri arasındaki "kültürel, askeri, ekonomik, tarihi bağlarla" dikkat çekmektedirler.

Karabağ'daki fiili Ermeni işgal rejimi meclisinin Rusçayı, Ermenicenin yanında resmî dil ilan etme kararı, Kremlin Sözcüsü Dmitriy Peskov tarafından memnuniyetle karşılanırken, Peskov, durumun bir "iç mesele" olduğunu ifade etmiştir.⁴⁷

20 Ocak 2021'de Hankendi'nde Rus bayraklarının çekildiği iddiaları sosyal medyada gündeme gelmiş ve büyük tepki toplamıştır. Bahse konu iddia, çeşitli kanallar tarafından yalanlanmıştır.⁴⁸

Birçok uzman, Rusya'nın Dağlık Karabağ'da Abhazya, Donetsk ve Güney Osetya'dakine benzer bir protektora kurduğu yönünde görüş belirtmektedir.⁴⁹ Bu duruma ilk dikkat çekenlerden biri Gürcistan Dışişleri Bakanı Yardımcısı Lasha Darsalia olmuştur.⁵⁰ Benzer bir yorum, Rusya'nın önde gelen düşünce kuruluşu Uluslararası İlişkiler Konseyi'nden Aleksandr Skakov'dan gelmiştir. Skakov, Laçın koridorunun tesisiyle beraber ulaşım ve iletişim yollarının tamamen kurulması sonucu Rus barış koruma gücünün bölgede uzun bir süre kalacağını itiraf etmek gerektiğini belirtmiştir.⁵¹

Rusya'nın Gürcistan ve Ukrayna'daki ayrılıkçı bölgelerde 2008 ve 2014'ten beri sürdürdüğü pasaport siyaseti, altı çizilen bir diğer meseledir. Bölgede Rus hakimiyetini inşa etmenin önemli adımlarından biri olan söz konusu çerçeve, Dağlık Karabağ için ateşkesten bu yana gündemdedir. İddia ilk defa 16 Kasım 2020'de, ünlü Ermeni Telegram kanalı Bagramyan'da paylaşılmıştır.⁵² Pasaport dağıtımına dek şu ana dek maddî bir kanıt bulunmasa iddia pek çok kez yerel ve uluslararası basında yer almıştır.⁵³ İddialar Karabağ fiili Ermeni rejimi tarafından reddedilmese de⁵⁴ Rusya Dışişleri Bakanı Sergey Lavrov, Rusya'nın Dağlık Karabağ'ı ilhak etmek gibi bir amacı olmadığını ve bölgede Rus pasaportu dağıtılmadığını ifade etmiştir.⁵⁵

44 Vladimir Socor, "Russia's Karabakh Protectorate Taking Clearer Shape (Part Two), Eurasia Daily Monitor, Volume: 18 Issue: 46, <https://jamestown.org/program/russias-karabakh-protectorate-taking-clearer-shape-part-two/> [Erişim tarihi: 15 Mayıs 2021].

45 Sputnik Armeniya, 3 Mart 2021, <https://ru.armeniasputnik.am/karabah/20210303/26667380/Zatulın-nazval-fantazyami-razgovory-o-vk-hozhdenii-Karabakha-v-sostav-Rossii.html> [Erişim tarihi: 15 Mayıs 2021].

46 "Russian Language to Get Official Status in Nagorno-Karabakh", RFE/RL, 25 Mart 2021, <https://www.rferl.org/a/russian-language-official-status-nagorno-karabakh/31169752.html> [Erişim tarihi: 15 Mayıs 2021].

47 TASS, 2 Aralık 2020, <https://tass.ru/politika/10149055> ; Vladimir Putin iki hafta sonra yıllık basın toplantısında "Dağlık Karabağ'ın uluslararası hukuka göre Azerbaycan'ın toprağı olduğunu" ifade etti: TASS, 17 Aralık 2020, <https://tass.ru/politika/10283731> [Erişim tarihi: 15 Mayıs 2021].

48 WarGonzo, Telegram, 20 Ocak 2021, <https://t.me/wargonzo/4279> [Erişim tarihi: 15 Mayıs 2021].

49 Vladimir Socor, "Russian 'Peacekeeping' in Karabakh: Old Model, New Features, Mission Creep (Part One)", Eurasia Daily Monitor, Volume: 18, Issue: 11, <https://jamestown.org/program/russian-peacekeeping-in-karabakh-old-model-new-features-mission-creep-part-one/> [Erişim tarihi: 15 Mayıs 2021].

50 Common Space, 16 Kasım 2020, <https://www.commonspace.eu/interview/interview-lasha-darsalia-discusses-georgias-relations-russia-and-south-caucasus-regional> [Erişim tarihi: 15 Mayıs 2021].

51 Aleksandr Skakov, "Noviy etap Nagorno-Karabakhskogo uregulirovaniya", RIAC, 21 Ocak 2021, <https://russiancouncil.ru/analytics-and-comments/analytics/novyy-etap-nagorno-karabakhskogo-uregulirovaniya/> [Erişim tarihi: 15 Mayıs 2021].

52 Bagramyan, Telegram, 16 Kasım 2020, <https://t.me/bagramyan26/23728> [Erişim tarihi: 15 Mayıs 2021].

53 Azadlıq, 18 Kasım 2020, <https://www.facebook.com/azadliqqazeti/posts/3670798342976296/> ; Anton Troianovski, Carlotta Gall, New York Times, 1 Aralık 2020, <https://www.nytimes.com/2020/12/01/world/europe/nagorno-karabakh-putin-armenia-azerbaijan.html>; Neil Hauer, Twitter, 13 Aralık 2020, <https://twitter.com/neilphauer/status/1338069589364781058> [Erişim tarihi: 15 Mayıs 2021].

54 Gagrule, 27 Aralık 2020, <https://gagrule.net/vitaly-balasanyan-on-providing-russian-passports-to-the-people-of-artsakh-aravot-am/> [Erişim tarihi: 15 Mayıs 2021].

55 TASS, 18 Ocak 2021, <https://tass.ru/politika/10482741> [Erişim tarihi: 15 Mayıs 2021].

Öte yandan Karabağ Ermeni yönetiminden bazı üst düzey isimler, yakın zamanda "Karabağ sakinlerinin Rus pasaportu alma ihtimalinin olduğunu" belirtmiştir.⁵⁶ 2020 yılında Rusya pasaportu alan Ermenilerin toplam sayısının önceki yıllara göre %25 oranından fazla artması ise Ermenilerin

Rusya'ya bakışına dair önemli bir göstergedir.⁵⁷ Öte yandan işgal rejiminin sözde Dışişleri Bakanlığı 8 Şubat'ta bölgeye girmek isteyen yabancıların pasaport ve belgelerinin geçici olarak Rus Barışı Koruma Gücü tarafından inceleneceğini ilan etmiştir.⁵⁸

Hankendi (Stepanakert) sokaklarında Rus bayrakları (Kaynak: WarGonzo)

Rusya – Karabağ Ermeni İşgal Rejimi Arasında Stratejik Hava Köprüsü

1974'te kullanıma açılan 'Stepanakert' Havaalanı, 1992 yılından beri Dağlık Karabağ'daki ayrılıkçı hükûmetin kontrolünde olsa da, hiçbir uluslararası uçuş için kullanılmamıştır. Bakü'nün başvurusuyla bölgenin hava sahası geçtiğimiz otuz yıl boyunca uçuşlara kapanmışsa da, Rus

Barış Gücü'nün varlığı havaalanının kaderini değiştirmiştir. Hocalı yanında bulunan havaalanı arazisi, ateşkesin hemen ertesinde Rusların mayın temizleme faaliyeti tarafından güvenli hâle getirilmiştir.

56 "Visitors to Karabakh to Require Russian Permission", The Moscow Times, 10 Şubat 2021, <https://www.themoscowtimes.com/2021/02/10/visitors-to-karabakh-to-require-russian-permission-a72897> [Erişim tarihi: 15 Mayıs 2021].

57 RF İçişleri Bakanlığı, 21 Ocak 2021, <https://xn--b1aew.xn--p1ai/Deljatelnost/statistics/migracionnaya/item/22689602/> ; Vedomosti, 1 Şubat 2021, <https://www.vedomosti.ru/society/news/2021/02/01/856199-obem-vidach-rossiiskogo-grazhdanstva-v-pandemiyu-dostig-rekorda> [Erişim tarihi: 15 Mayıs 2021].

58 Sputnik Armeniya, 8 Şubat 2021, <https://ru.armeniasputnik.am/karabakh/20210208/26380594/lz-soobrazheniy-bezopasnosti-MID-Karabakha-predstavil-novye-pravila-vezda-dlya-inostrantsev.html> [Erişim tarihi: 15 Mayıs 2021].

Hocalı (Stepanakert) Havaalanı 22 Ocak 2021 tarihli uydu görüntüsü (Kaynak: Google Maps)

Havaalanının tasarrufu henüz Bakü'nün elinde değildir. Ermeni kaynakları, havaalanının "Karabağ'ın dış dünya bağının güçlenmesinde ve kalkınmasında büyük bir fırsat

yaratacağını" ifade ederken bir yandan da kullanım amacının "koruma görevine hizmet etmek" olduğunu altını çizmiştir.⁵⁹

59 Armenpress, 10 Aralık 2020, <https://armenpress.am/eng/news/1037230.html> [Erişim tarihi: 15 Mayıs 2021].

Ermeni işgal rejiminin sözde Genelkurmay Başkanı Artak Beglaryan, 10 Şubat 2021'de havaalanının askeri ve sivil (insani yardım) amaçlarla kullanılacağını söylemiştir.⁶⁰ Ermeni uzmanlar, söz konusu havaalanının Erivan'daki hava ulaşımı imkanlarıyla beraber Rusya'ya hizmet vereceği görüşündedir.⁶¹

Havaalanının Ruslar tarafından onarım çalışmaları sona

yaklaşırken, bir önemli not da havaalanı arazisine inşa edilmiş askerî hastaneden bahsetmekle düşülebilir.⁶²

Havalimanı arazisinde 19 Nisan 2021 tarihinde 400 Rus askerinin katılımıyla İkinci Dünya Savaşında Sovyetler Birliği'nin zaferi anısına bir tatbikat düzenlenmiş⁶³, 9 Mayıs Zafer Günü töreni General Muradov'un ve 1000 askerinin katılımıyla icra edilmiştir.⁶⁴

(Kaynak: RF Savunma Bakanlığı)

Bölgeye hava ulaşımı Erivan Erebuni Askerî Havaalanı ve Zvartnots Uluslararası Havaalanı üzerinden gerçekleşmektedir. Personel ve malzeme nakliyatı için diğer bir yol da Gümrü'deki Rus askerî üssünden karşılanmaktadır. Erebuni, Rus Hava-Uzay Kuvvetlerine ait bir MiG-29'un 25 Şubat'ta Erivan'da Ermenistan Başbakanı Nikol Paşinyan karşıtı eylemlerin üzerinden uçmasıyla tekrar gündeme gelmiştir. 9 Mart'ta Rus Silahlı Kuvvetleri'nin Sünik bölge-

sindeki Sisian Havalimanı'nda bir askeri tesis kurduğu, bu havaalanını kullandığı iddia edilmiştir.⁶⁵ 26 Kasım 2020 tarihi itibarıyla de Rusya üzerinden bölgeye personel ve ekipman taşınmaya başlanmıştır.⁶⁶ "Karabağ Ekspres" adı da verilen bu uçuşlarla Barışı Koruma Gücü'ne mensup askeri personel ve diğer Rus 'yetkililer' bölgeye intikal etmektedir.

60 Sputnik Armeniya, 2 Mart 2021, <https://ru.armeniasputnik.am/columnists/20210302/26658063/Kogda-zhe-budet-zadeystvovan-Stepanakertskiy-aeroport.html> [Erişim tarihi: 15 Mayıs 2021].

61 Armenpress.

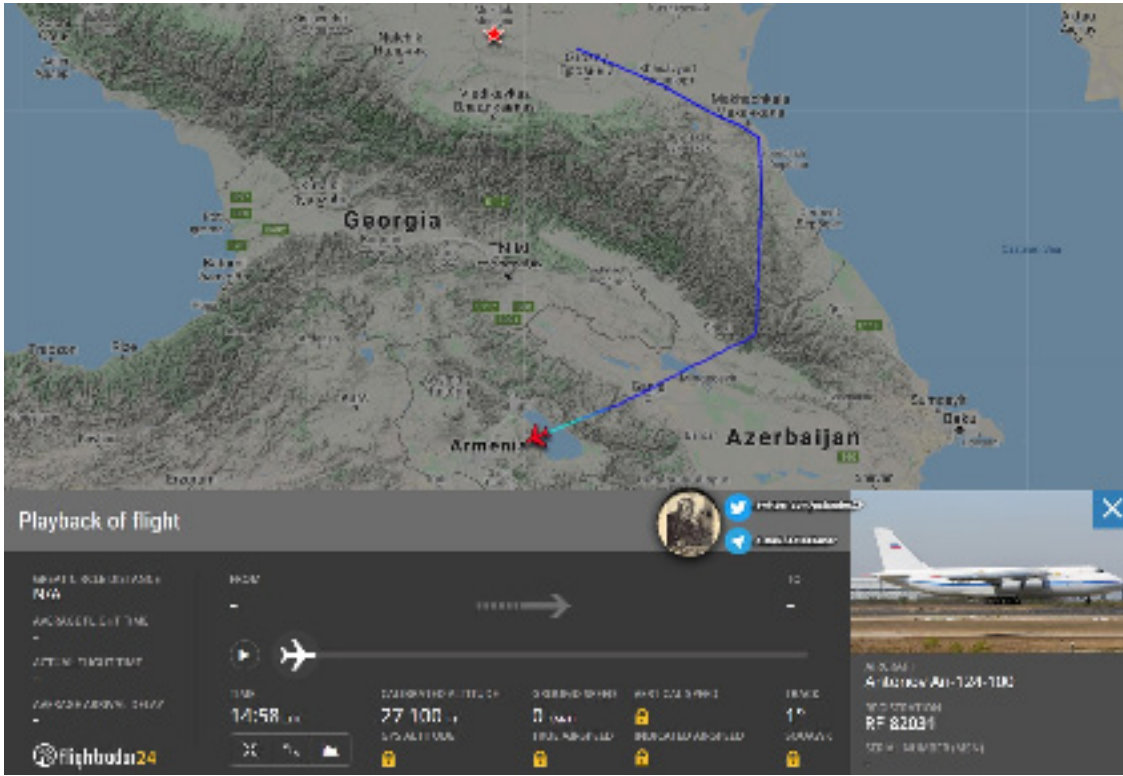
62 TASS, 30 Kasım 2020, <https://tass.ru/armiya-i-opk/10126377> [Erişim tarihi: 15 Mayıs 2021].

63 RF Savunma Bakanlığı, 19 Nisan 2021, http://mil.ru/russian_peacekeeping_forces/news/more.htm?id=12355298@egNews [Erişim tarihi: 15 Mayıs 2021].

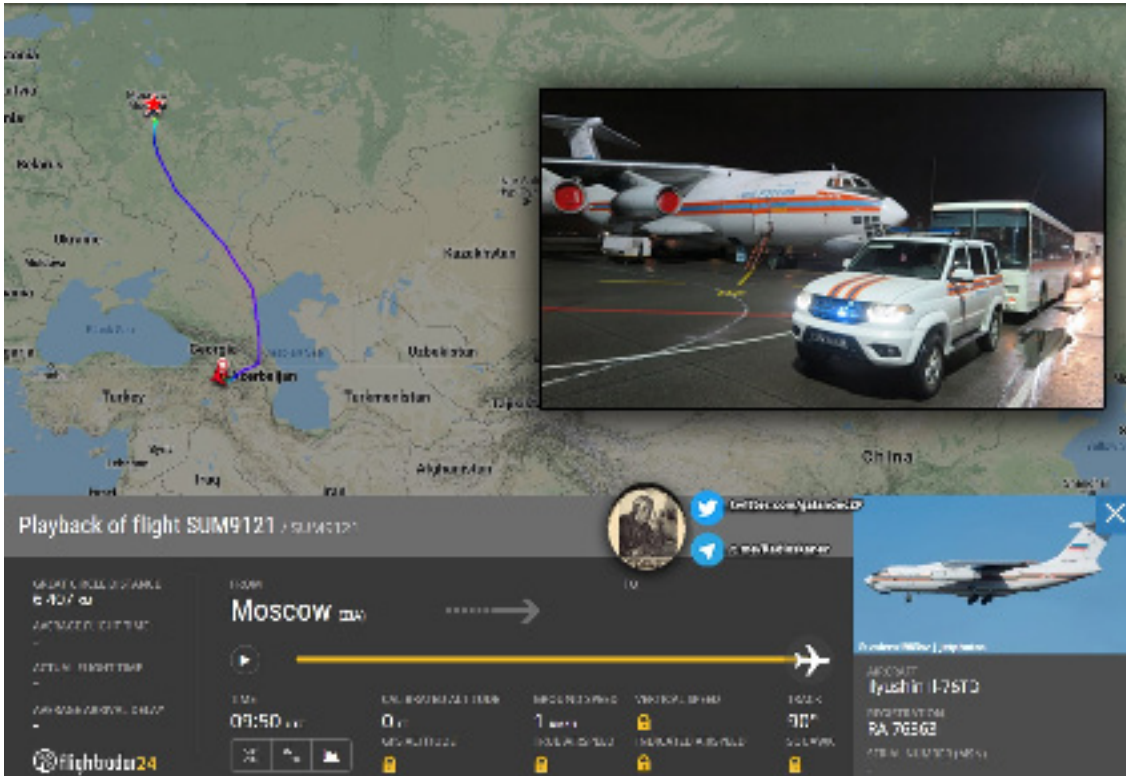
64 Kavkazskiy Uzel, 9 Mayıs 2021, <https://www.kavkaz-uzel.eu/articles/363712/> [Erişim tarihi: 15 Mayıs 2021].

65 Militaryxlam, Telegram, 9 Mart 2021, <https://t.me/militaryxlam/4377> [Erişim tarihi: 15 Mayıs 2021].

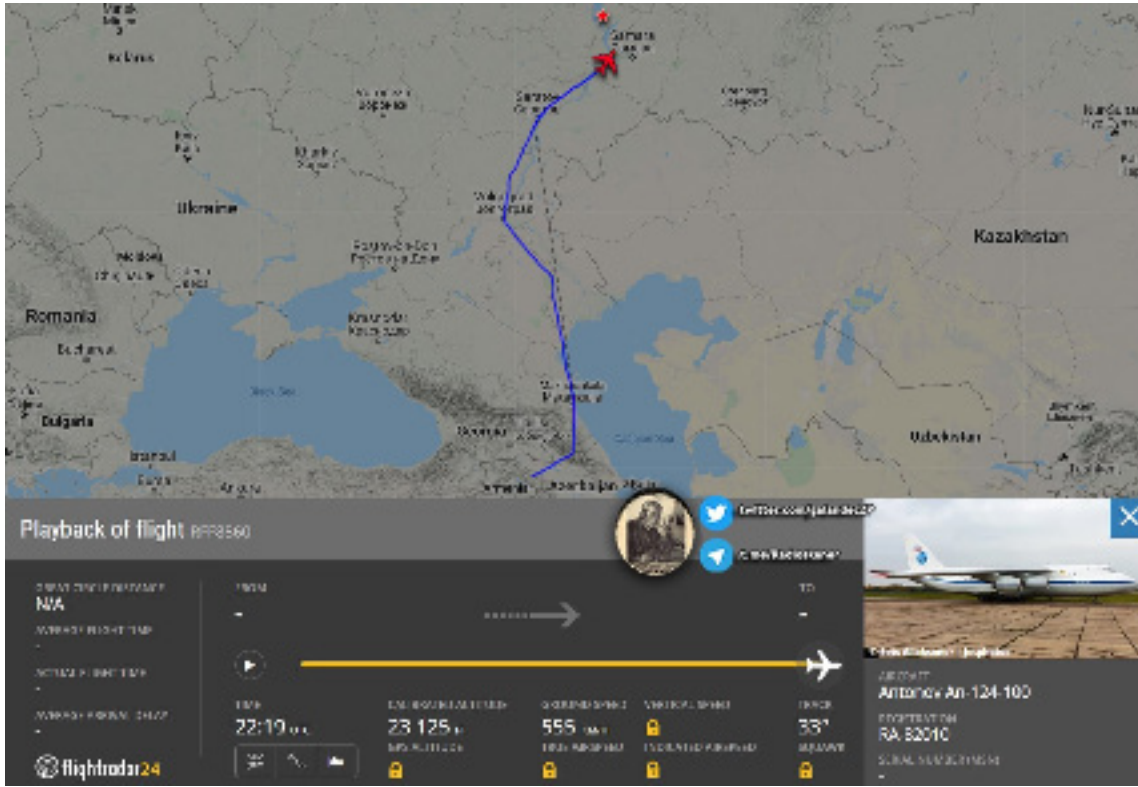
66 Avia.pro, 28 Kasım 2020, https://avia.pro/news/rossiya-nachala-perebrosku-v-armeniyu-voennoy-nemirotvorcheskoy-tehnik?page=8&utm_source=yxnews&utm_medium=desktop [Erişim tarihi: 15 Mayıs 2021].

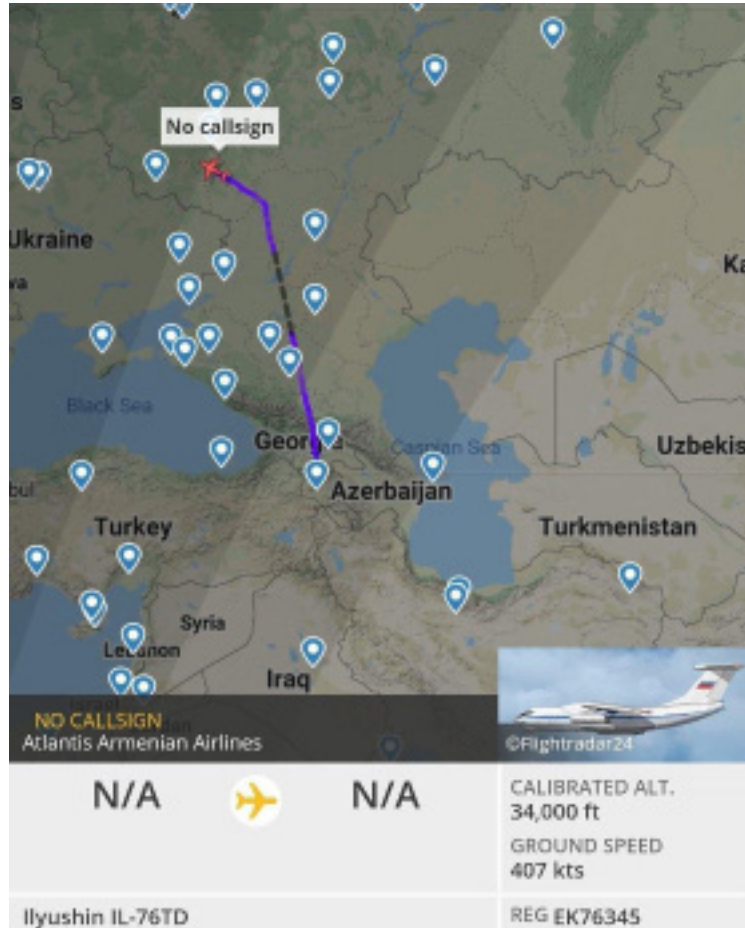
Zapiski Okhotnika (Avcı'nın Notları) isimli Telegram kanalının 27 Kasım 2020'de paylaştığı Antonov An-124-100'ün 26 Kasım 2020 tarihli uçuş bilgisi. İstihbarat kanalı, kargonun içeriğini paylaşmayacağını söylese de "kesinlikle Barış Gücü'ne dahil olmadığını" ifade etti (<https://t.me/Radioskaner/1435>)

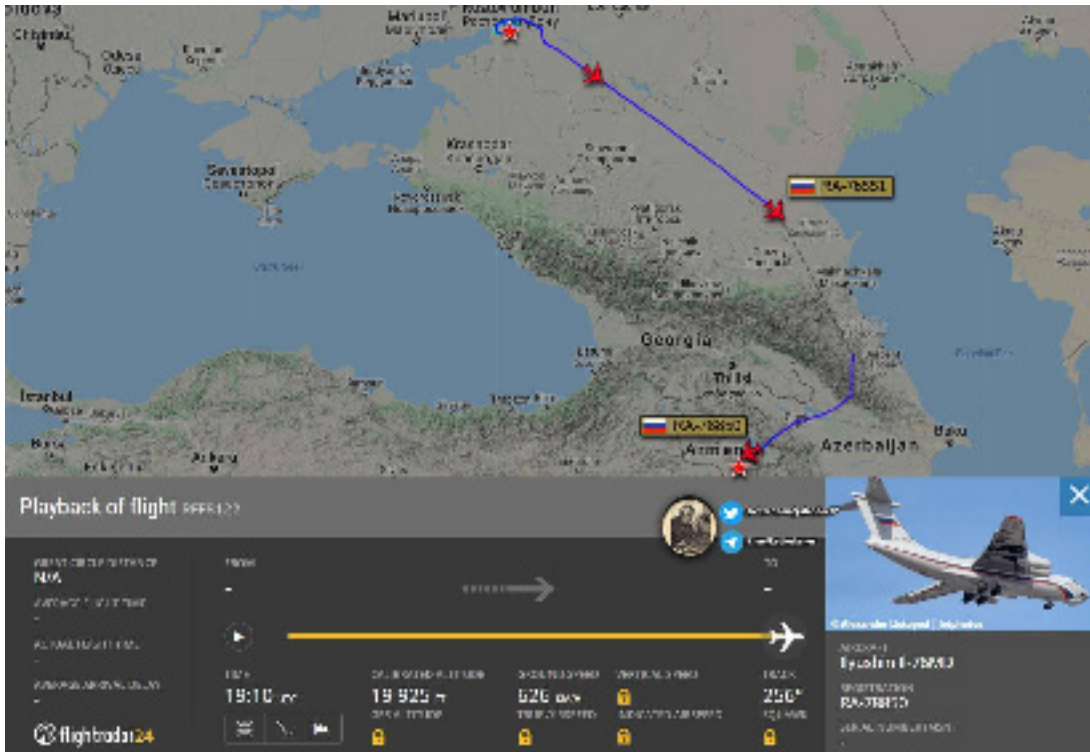
Zapiski Okhotnika'dan Rus Acil Durum Bakanlığı'na ait IL-76'nin uçuş bilgisi. Uçakta teknolojik ekipman, çadır, benzinli jeneratör yer alıyordu (Kaynak: <https://t.me/Radioskaner/1430>)

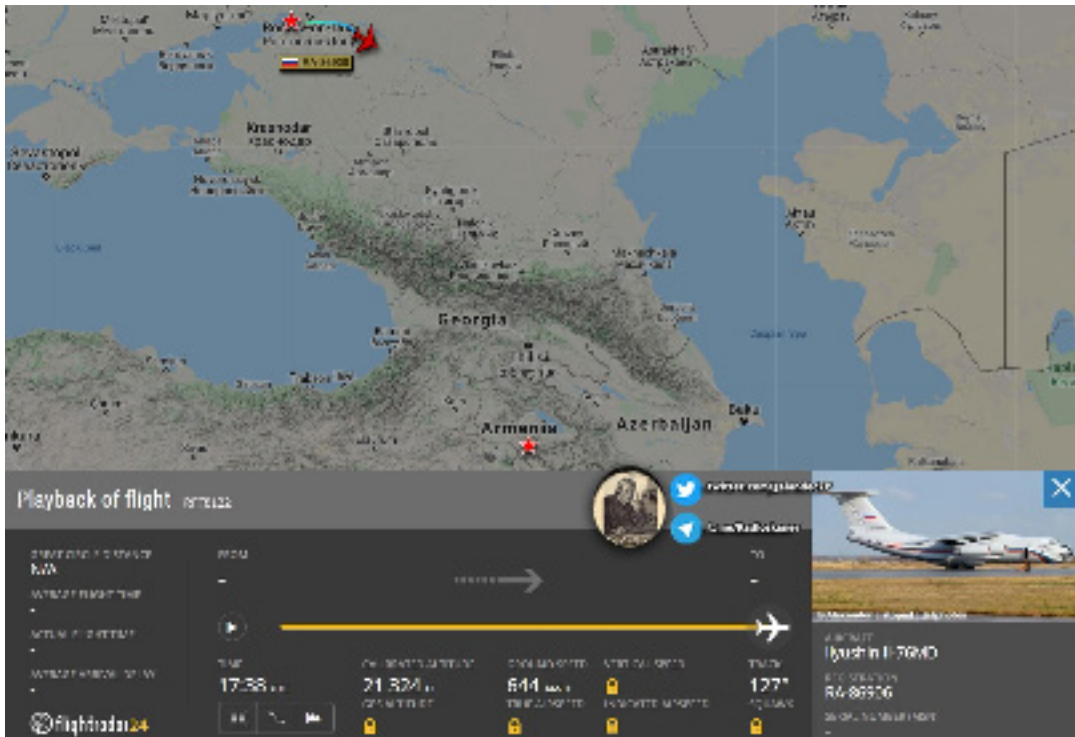
Rus Savunma Bakanı general Sergey Şoygu'nun "Barış gücünün Karabağ'a nakliyatı tamamlandı" açıklamasından sonra gerçekleşen 23 Kasım 2020 tarihli bir başka nakliyat (Kaynak: <https://t.me/Radioskaner/1424>)

Erebuni'den kalkan ve ağır kargo taşıyan Atlantis Ermeni Havayolları'ndan IL-76TD'nin 28 Aralık 2020 tarihindeki güzergahı (Kaynak: <https://caucasus.liveuamap.com/en/2020/28-december-atlantis-armenian-air-lines-il76td-heavy-transport#>)

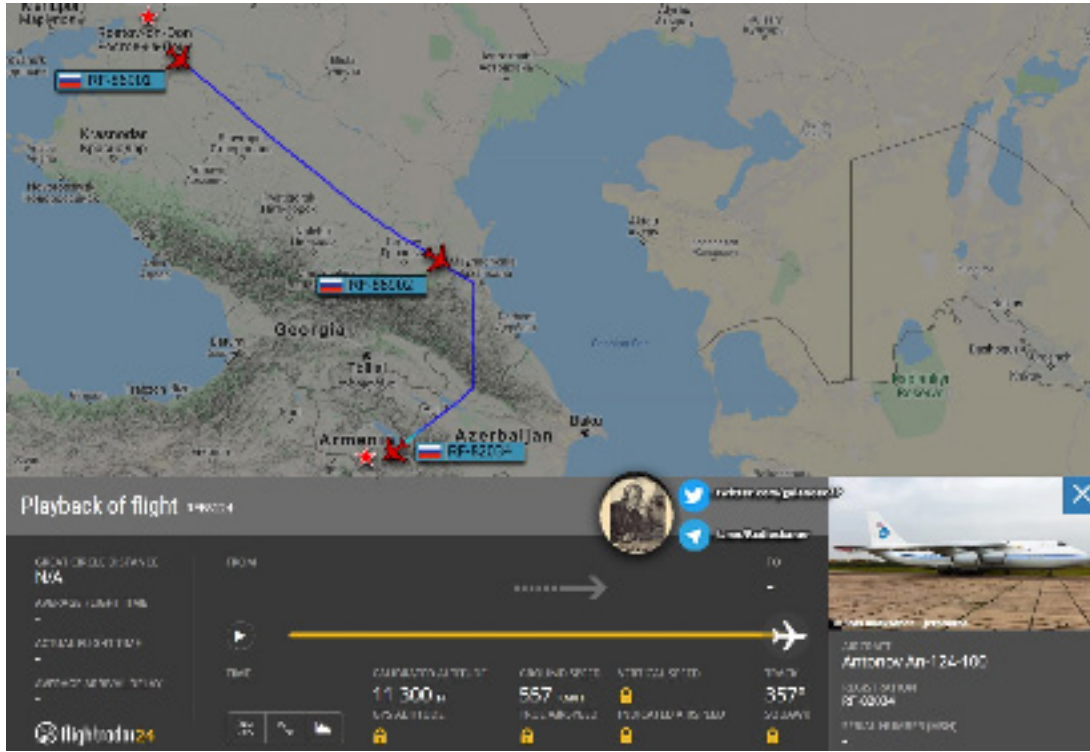

17 Şubat'ta Rostov-Merkent pistinden dolu olarak havalanan 3 adet Il-76 (78850, 76551 ve tespit edilemeyen bir başkası) önce Ermenistan'a, sonra da Azerbaycan arazisi üzerinden Dağlık Karabağ'ın kuzeyine uçmuştur.

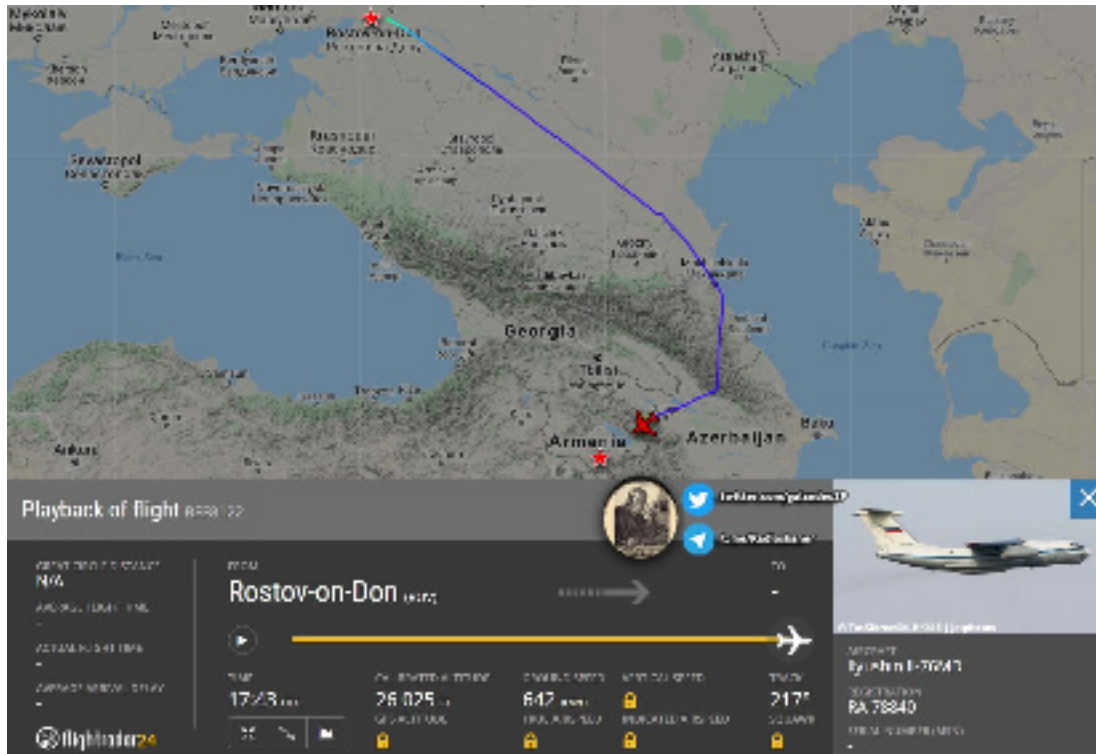

5 Şubat'ta askeri nakliye uçağı "Il-76MD Scalpel MT" Moskova'dan Erevani'ye uçmuştur.

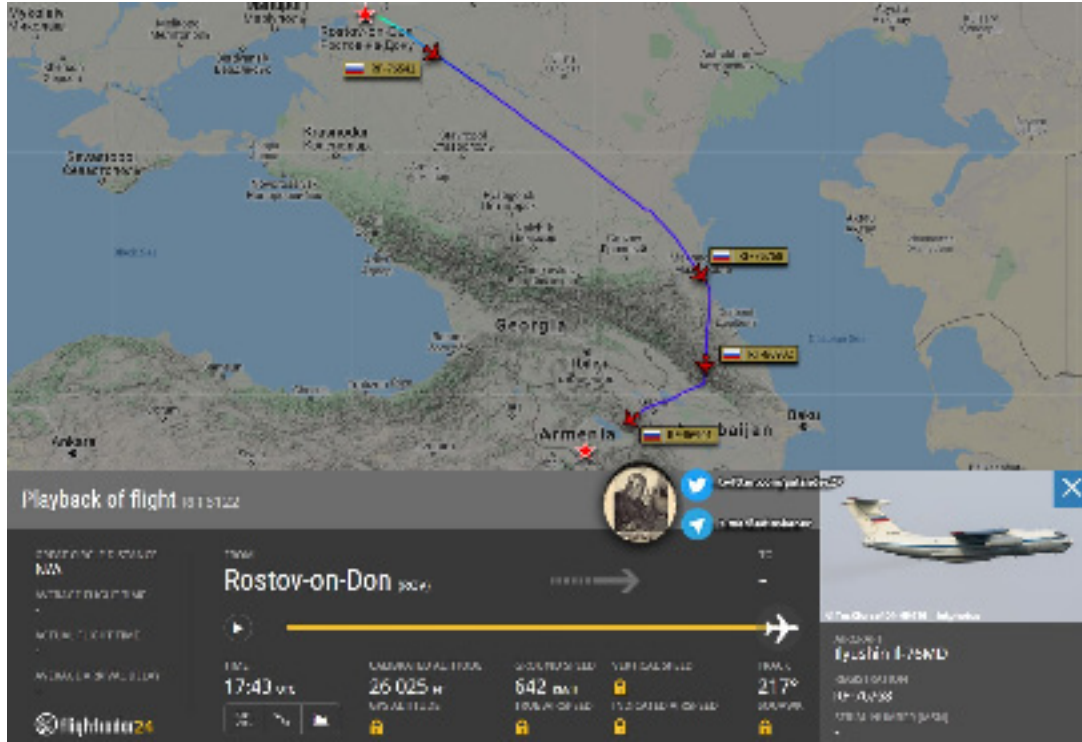

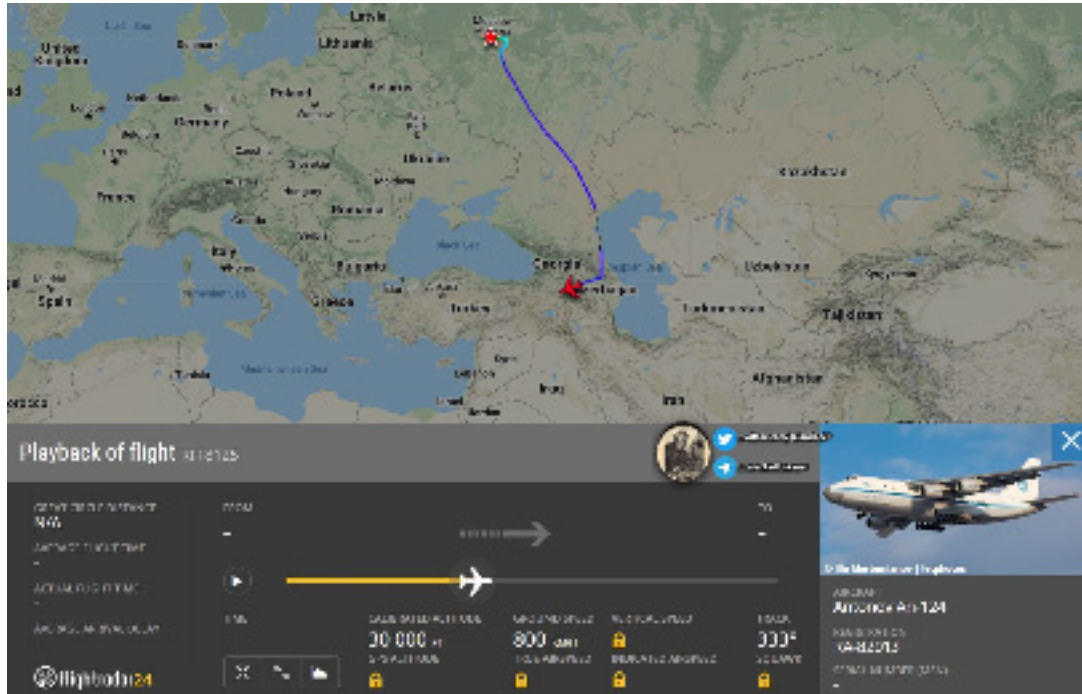
10 Şubat'ta Platov'dan kalkan bir Antonov An-124 82034 ve Rostov-Merkez'den kalkan Il-76 86902 ile Il-76 86901 Erebuni'ye inmiştir.

Şubat ayının ikinci haftasında uçuş hareketliliği çok fazladır. 10-12 Şubat 2021'de Rusya Hava-Uzay Kuvvetlerine ait 6 uçak Ermenistan'a uçuştur. 12 Şubat 2021 günü yine Rostov'dan Erebuni'ye bir adet Il-76 MD uçuşu yapıldı.

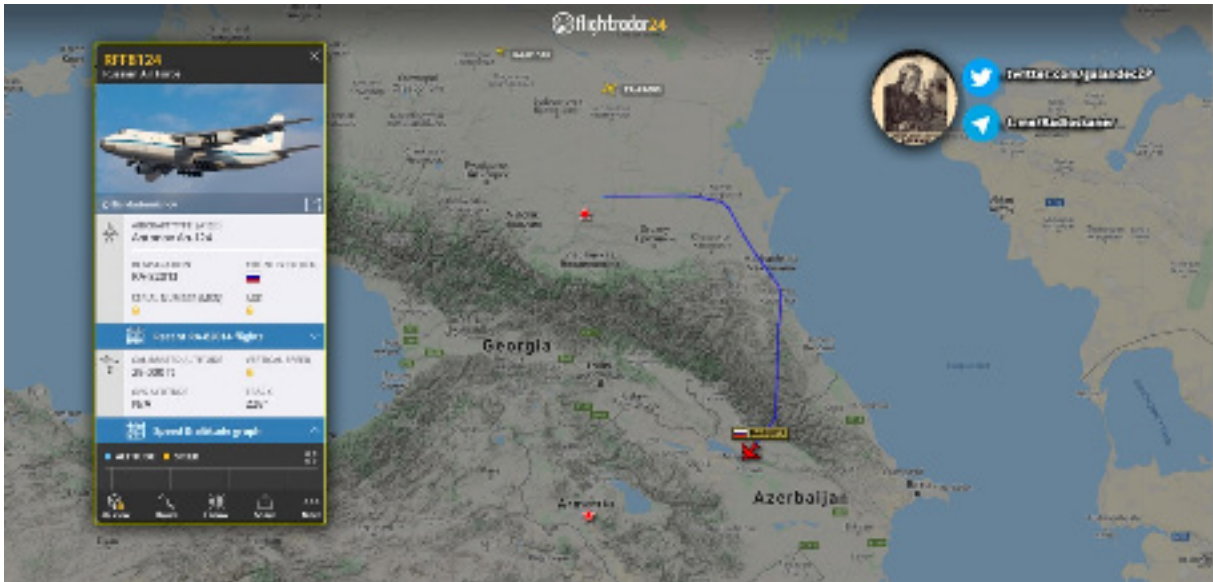
16 Şubat 2021'de Rusya Hava-Uzay Kuvvetlerine mensup personel, ekipmanlarıyla birlikte Rostov'dan Erivan'a uçmuştur.

18 Şubat'ta Moskova'ya 31 km uzaklıktaki askeri hava üssü Çkalovski'den kalkan yüklü bir Antonov An-124 Erevani'ye inmştir.

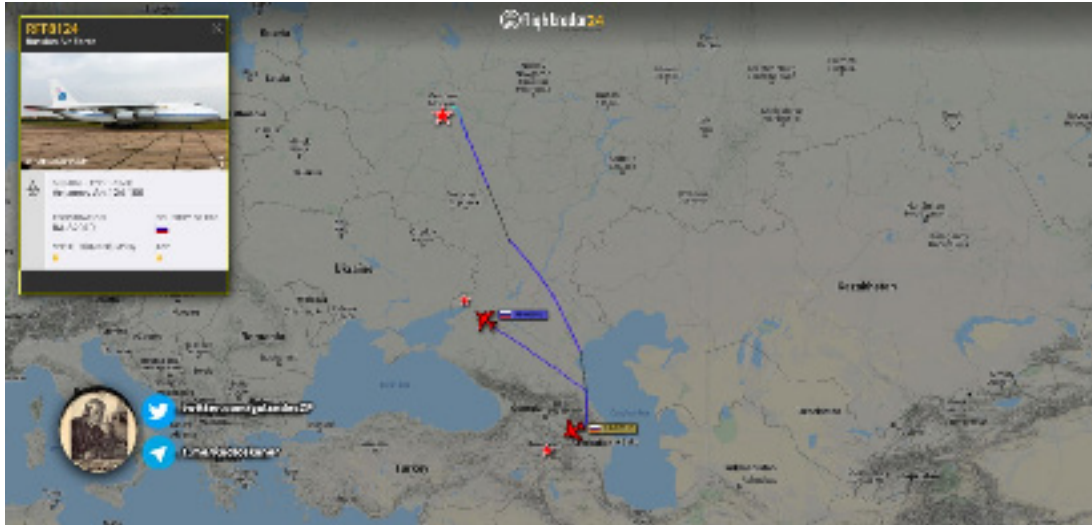
Ermenistan'da Paşinyan karşıtları ve destekçilerinin karşı karşıya geldiği 27 Şubat'ta Rusya Hava-Uzay Kuvvetleri Suriye'den Erebuni'ye Il-76MD uçuşu ile mühimmat taşımıştır.

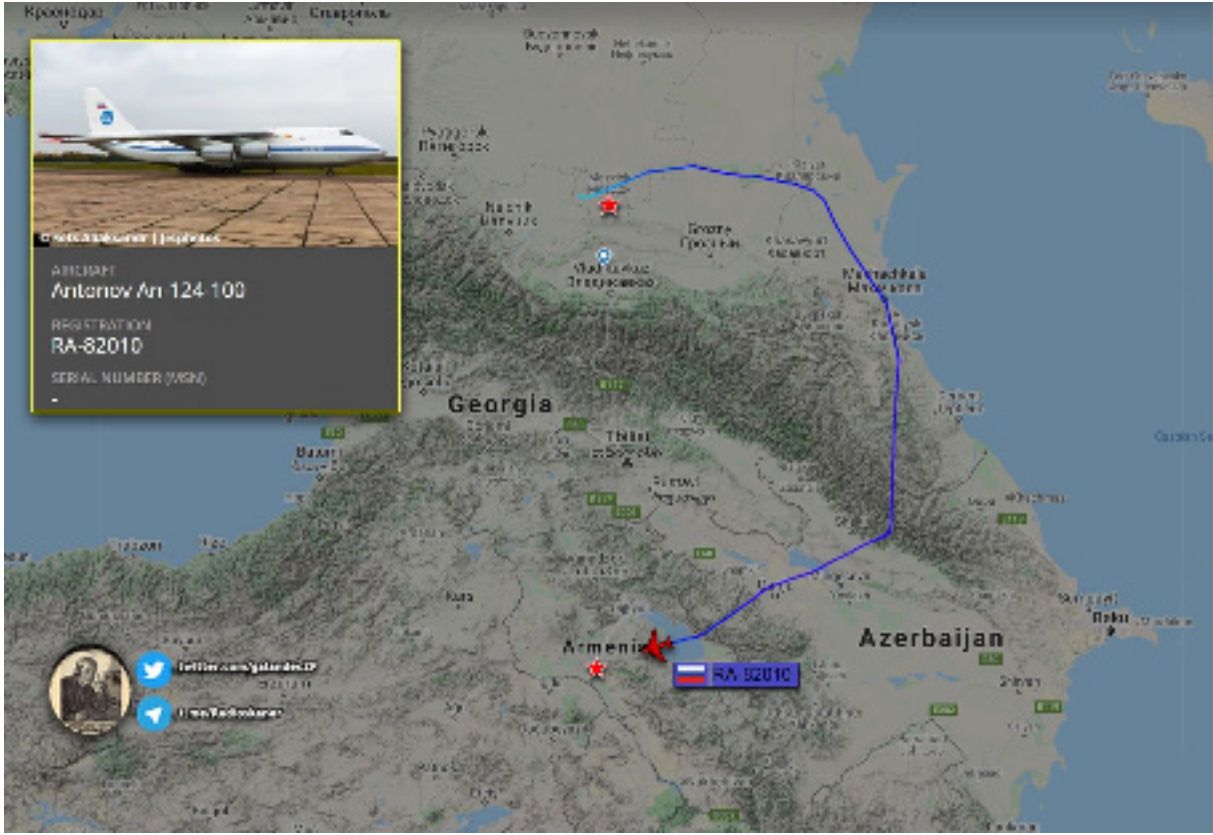
28 Şubat'ta Erebuni'ye askeri kargo uçağı Antonov An-124 82013 mühimmat taşımaya devam etmiş, uçak Kafkaslardaki Rus askeri hava üssünün bulunduğu Mozdok'tan kalkmıştır.

1 Mart'ta Suriye'den nakliye işçileri Il-76 86906 ile Erivan'a taşınmış, uçak daha sonra boş olarak Moskova'ya dönmüştür. 6 Mart'ta Rusya üzerinden ağır yüklü An-124 82010 ve 7 Mart'ta Suriye'den Il-76 MD 86906 (altta) askeri mühimmat taşınmıştır.

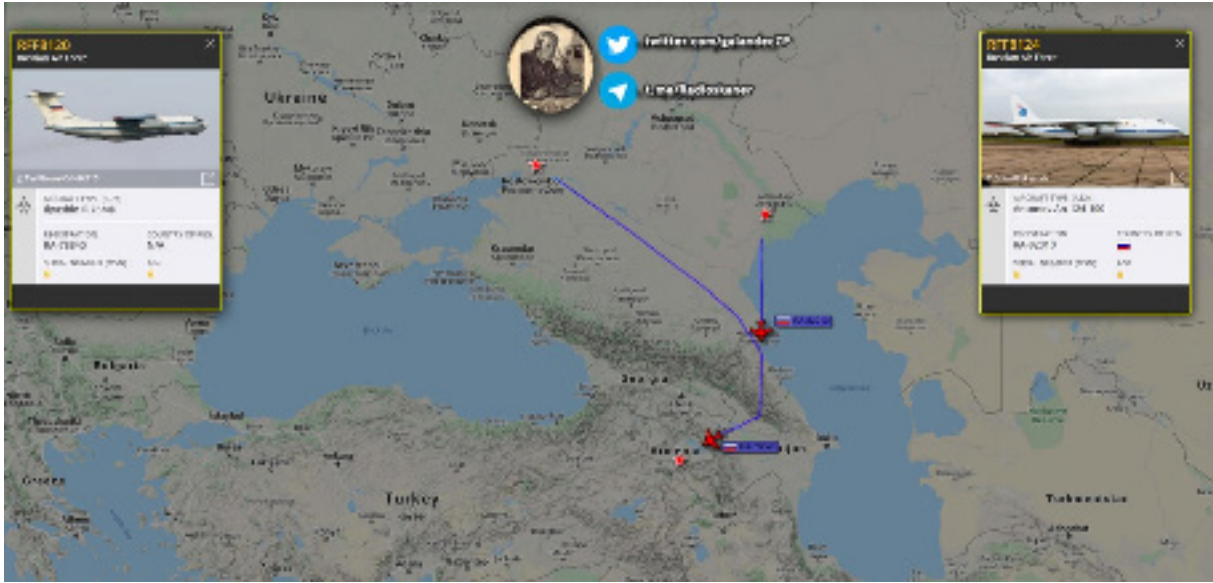
9 Mart'ta Moskova yakınlarından Erbil'e gerçekleşen uçuşun rotası (An-124 82010)

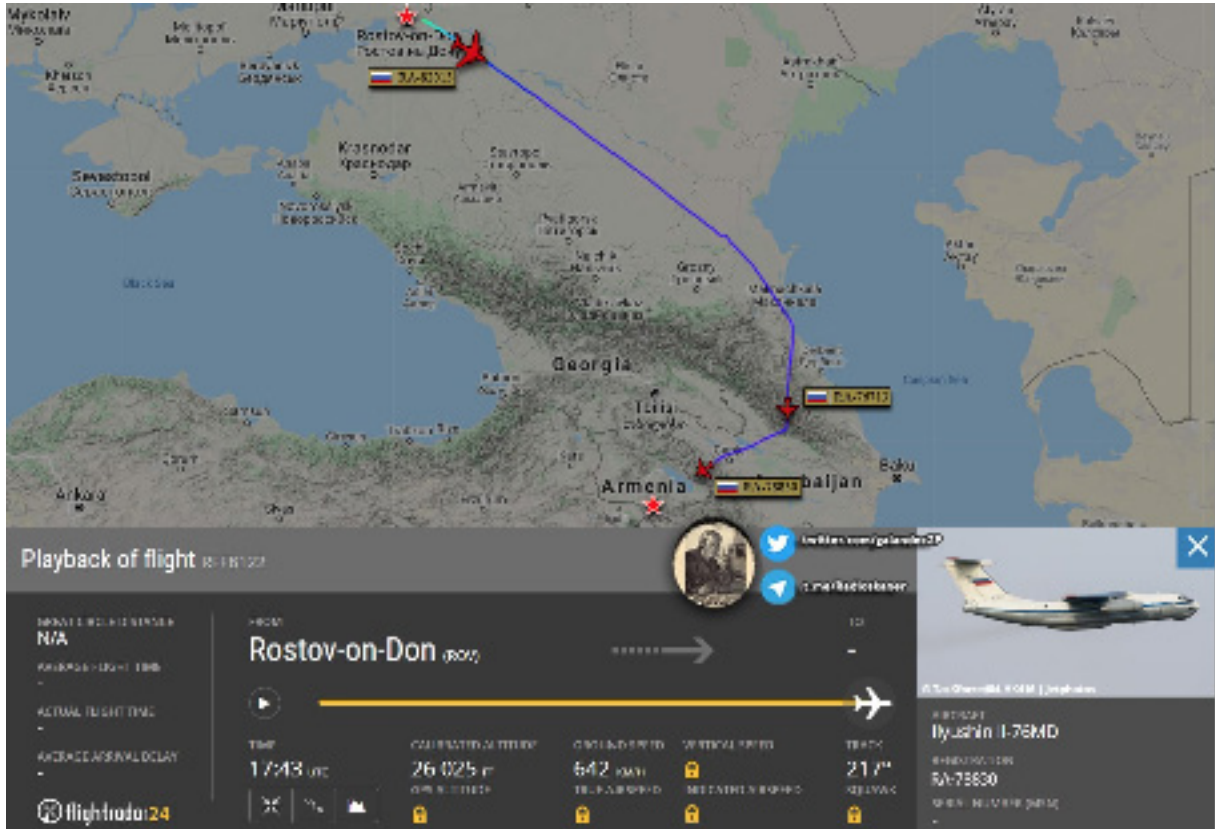
14 Mart tarihinde An-124 82010 Erevani'ye mühimmat ve malzeme taşımıştır.

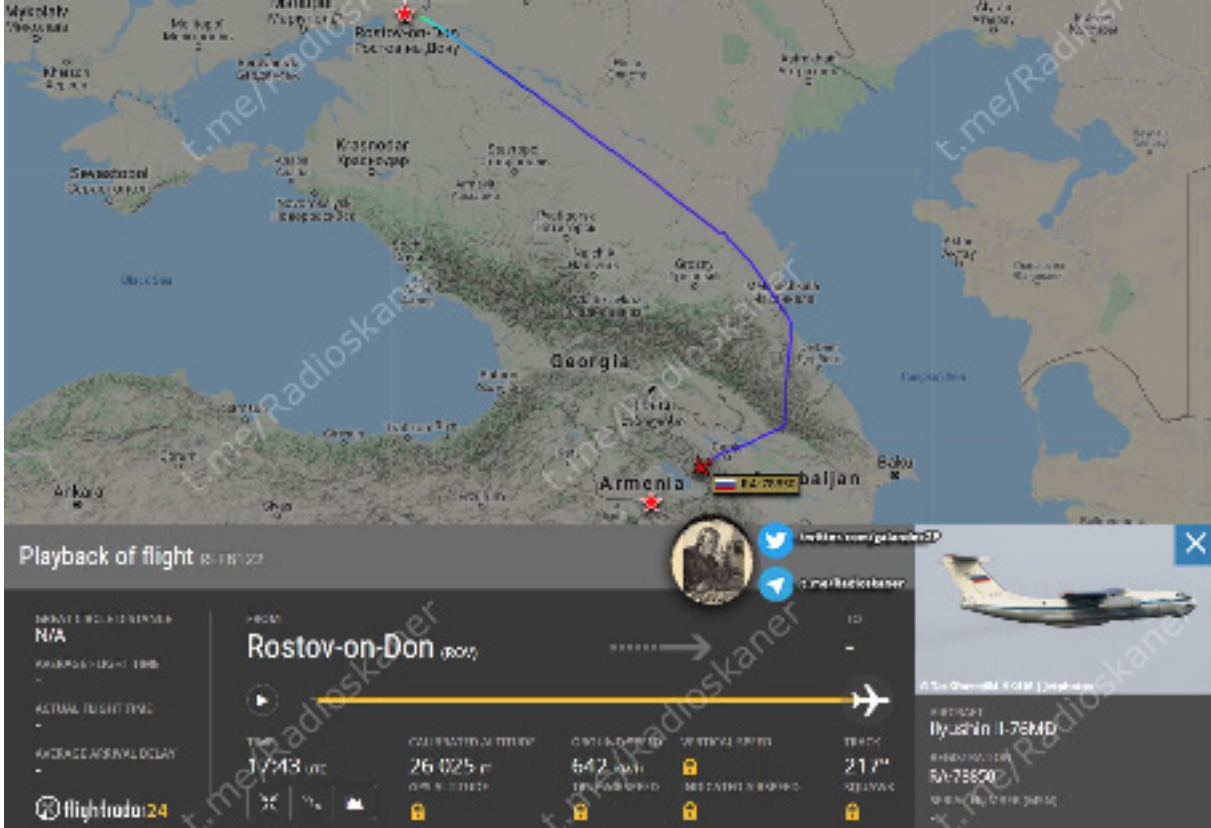
17-18 Mart tarihlerinde Rusya'dan Ermenistan'a "barış koruma operasyonu" çerçevesinde "Karabağ Ekspresi" kapsamında 8 uçuş gerçekleştirilmiştir.

27 Mart'ta Kursk'tan Il-76 78840 ve St. Petersburg'dan An-124 82010 taşıdıkları kargoyu Ermenistan'a ulaştırmışlardır.

Ukrayna krizi ve Rus muharip birliklerinin tahkimati, uluslararası camianın dikkatini Karabağ'dan Karadeniz'e çekmiştir. Buna rağmen 9 Nisan'da 2 Il-76, Moğolistan sınırındaki Ulan-Ude'den getirilen kargoyla da birlikte, Rostov'dan Erivan'a gerçekleştirdiği sevkiyat dikkat çekicidir.

30 Nisan'da bir süredir ara verilen "insani yardım" uçuşlarına İl-76 78850 ile (Rostov-na-Donu - Erebuni) devam edilmiştir.

SONUÇ

Azerbaycan Silahlı Kuvvetleri'nin, özellikle Türkiye ile stratejik ilişkilerine dayanarak ilerlemesinin Erivan'da ve Dağlık Karabağ'daki fiili işgal rejiminde oluşturduğu endişe, Rusya'nın askeri-endüstriyel ve jeopolitik tehdit algılaması ile birleşince, ortaya ilginç tablo çıkmaktadır. Moskova'nın bölgede konuşlandığı 'barış gücü', ateşkesin sağlanması ve denetlenmesi sınırlarının ötesine geçmiştir. Halihazırda, General Muradov'un birlikleri, Kremlin'in Kafkasya'daki önceliklerine uygun bir durum oluşturma, tahkim etme ve en nihayetinde yeni statükoya dönüştürme faaliyeti icra etmektedir.

Dağlık Karabağ'daki Ermeni işgal yönetiminin Rusçayı resmi dil statüsü ile tanıması, yerleşim yerlerinde Rus bayraklarının ve ortak Sovyet geçmişine ait sembollerin gözlemlenmesi, dikkat çekicidir. Buna mukabil, Rus Barış Gücü, idari ve askeri yerleşimler inşa etmekte, bölgenin dışarıya açılmasında kilit nokta olan Hocalı Havaalanını bir stratejik hava köprüsü ayağına dönüştürmektedir. Rusya Federas-

yonu ile işgal idaresi arasında askeri personel ve mühimmat transferi, halihazırda, Ermenistan'daki üslerden ve havaalanlarından karşılanırsa da; Dağlık Karabağ'a komşu Sünik bölgesinde ikinci bir üsün kurulmasıyla Rus askeri gücünün mahiyeti daha farklı bir hal alabilir.

Özetle, altı ayı aşkın süredir, Dağlık Karabağ bölgesinde Azerbaycan, Ermenistan ve Rusya arasındaki ateşkes anlaşması çerçevesinde bulunan Rus Barış Koruma Gücü'nün, işgal rejimiyle kurduğu ilişkinin biçimi, Rus askeri personelinin bölgeye kalıcı biçimde kök salma amacında olduğunu göstermektedir. Belirtilen durum, Azerbaycan'ın toprak bütünlüğünün, uluslararası hukukun gerektirdiği biçimde sağlanmasının önünde bir engel teşkil etmektedir. Ayrıca, Rus Barış Koruma Gücü'nün teşkili ve siyasi-askeri kapsamı, Türkiye – Azerbaycan stratejik ittifakının, Moskova – Erivan – Karabağ işgal rejimi ekseninde oluşturduğu tehdit algılamasını bir kez daha göstermiştir.

Dış Politika & Güvenlik 2021/06/TR

Mayıs 2021

KARABAĞ RUS 'BARIŞI KORUMA' GÜCÜ: MOSKOVA KAFKASYA'DA NE YAPMAYA ÇALIŞIYOR?

Dr. Can Kasapoğlu | Güvenlik & Savunma Programı Direktörü, EDAM
Oğul Tuna | Araştırmacı, EDAM